

Европейски съд по правата на човека

Еркнер и Хофауер срещу Австрия
(Erkner and Hofauer v. Austria)

Жалба 9616/81, А.117

Решение от 23 април 1987г.

*(резюме) **

Чл. 1, ал. 1 от Протокол № 1: право на мирно ползване на собствеността; **чл. 6, т. 1**: право на справедливо и публично гледане на делото в разумен срок, от независим и безпристрастен съд (при спор относно граждански права и задължения)

Продължилата повече от 16 години процедура по комасация, още в началния стадий на която е извършено временно разпределение на земята и на засегнати лица са предоставени неравностойни на собствените им имоти, съчетана с липсата на законова възможност за преразглеждане на временното разпределение преди влизането в сила на комасационен план, както и за обезщетяване на собствениците за евентуално претърпени вреди през времето до окончателното предоставяне на законното имотно обезщетение, не отговаря на изискването за справедлив баланс между защитата на правото на собственост и изискванията на общия интерес и налага на засегнатите собственици непропорционална тежест.

Факти по делото

Жалбоподатели по делото са Йохан Еркнер (починал на 22 юни 1983 г. – след подаването на жалбата до Европейската комисия през 1979 г.), съпругата му Терезия Еркнер, зет им Йозеф Хофауер и дъщеря им Терезия Хофауер – всички австрийски фермери, живеещи в Пьондорф, Горна Австрия.

На 27 февруари 1969 г. местната земеделска управа в Гмунден открила процедура за комасация на земи, която засягала 38 собственици и общо 266 хектара. От тях 16 хектара принадлежали на г-н и г-жа Еркнер и около 3.5 хектара на Йохан Еркнер и неговата сестра.

През м. април 1969 г. било проведено заседание за оценяване на земите. Жалбоподателите не присъствали, въпреки че били поканени. Присъстващите 26 собственици сключили споразумение, което било одобрено от земеделската управа. Решението било връчено на семейство Еркнер на следващия ден. Те не го обжалвали.

Между 2 и 16 юли 1969 г. оценката на имотите била съобщена на страните. Жалбоподателите били уведомени и за средствата за защита, с които разполагат, но не я обжалвали и тя влязла в сила.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

През м. август 1970 г. местната управа изготвила проект за комасационен план, в който били отбелязани имотите за обезщетяване на засегнатите собственици. Г-н и г-жа Еркнер направили възражения, които продължили да поддържат и на следващите етапи от процедурата. Те твърдели, че имотите, които им се предоставят, са по-малко от дължимото, тъй като им се отнемала първокласна земя с южно изложение, находяща се близо до фермата, а в замяна им се давала земя с малко по-голяма площ, но с много лошо качество, влажна и отдалечена от фермата.

На 10 август 1970 г. местната управа разпоредила временно прехвърляне на имотите, определени за обезщетяване на засегнатите собственици. Решението било взето по искане на 34 собственици, а останалите четирима, включително сем. Еркнер, му се противопоставяли. То било обосновано с интереса на мнозинството собственици да рационализират земите си и да привикнат към новото положение. Този интерес бил приет за натежаващ в сравнение с възраженията на несъгласните, които във всички случаи можели да обжалват комасационните мерки и съществували достатъчни гаранции, че евентуално уважени техни претенции относно обезщетяването ще могат да бъдат задоволени. Семейство Еркнер обжалвали, но без успех.

Въпреки извършеното временно прехвърляне, те продължили да обработват земите, които били близо до фермата им. Полицията ги отстранила от тях и унищожила посевите. Семейството упорито отказвало да обработва имотите, предоставени му като компенсация.

През 1976 г. местната земеделска управа приела комасационния план, който запазил положението по проектоплана от 1970 г., и го публикувала. Г-н и г-жа Еркнер го обжалвали пред Съвета по поземлената реформа на провинцията. Съветът приел, че предвид качеството на отнетата им и на предоставената им нова земя, те не са надлежно обезщетени. Той отменил плана и дал указания на местната управа да преразгледа въпроса и да изработи нов план.

Местната управа не го сторила в законния шестмесечен срок и сем. Еркнер поискали самият Съвет на провинцията да разгледа въпроса. През 1979 г. Съветът приел нов план, по-изгоден за семейство Еркнер, но те го обжалвали пред Върховния съвет по поземлената реформа. Той уважил жалбата и указал на местната управа да изработи нов план. Това отново не било сторено в законния шестмесечен срок. Вместо това, управата се заела с проект за дренаж на някои от предоставените на сем. Еркнер имоти. Г-н и г-жа Еркнер отново поискали от Съвета на провинцията да се занимае с приемането на нов план, но той постановил, че местната управа е предприела стъпки в тази насока и не е отговорна за забавянето, а проектирането на дренаж е приемливо на този етап на процедурата. Върховният съвет отхвърлил жалбата им срещу това решение.

През 1982 г. местната управа публикувала трети план, в който предвиждала дренажи за някои от новите земи, отредени за семейство Еркнер. Те отново го обжалвали. Съветът на провинцията уважил жалбата им частично и внесъл някои изменения в плана. Г-н и г-жа Еркнер обжалвали решението му пред Върховния съвет, но без успех.

След смъртта на Йохан Еркнер, неговата дъщеря и зет му поели изцяло фермата, включително и дела на вдовицата му. На 10 юли 1984 г. те подали жалба срещу решението на Върховния съвет до Административния съд, която била уважена частично и последният комасационен план бил отменен в частта му, засягаща

обезщетението на сем. Хофауер. След неколнократни жалби срещу различни аспекти на комасационните мерки – например инсталирането на дренажна система, на 23 декември 1986 г. въпросът отново бил отнесен до Конституционния съд. Към момента на гледането на делото от Европейския съд производството било все още висящо, поради което не бил изработен и нов план за комасация.

Жалбоподателите поискали и обезщетение за вредите, претърпени от тях поради временното прехвърляне на земи. Претенцията им била отхвърлена, тъй като приложимият закон не съдържа разпоредби относно такова обезщетяване. Те обжалвали последователно пред различните инстанции и към момента на приключването на производството в Страсбург се очаквало решение по жалбата им до Конституционния съд.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията

Жалбоподателите твърдят, че делото им не е било разгледано в “разумен срок”, че съветите по поземлената реформа не са независими и безпристрастни съдебни органи, както и че заседанието на поземления съвет на провинцията, проведено през март 1986 г., не е било публично.

Съдът приема, че тъй като жалбоподателите оспорват законността на определеното им обезщетение, всяко решение на властите по въпроса е засягало или ще засегне техни имуществени права и, следователно, изходът на производството е решаващ за "частни права и задължения". Поради това, чл. 6, т. 1 е приложим в случая. Той намира обаче, че няма юрисдикция да разгледа оплакванията относно независимостта и безпристрастността на съветите по поземлената реформа и публичността на заседанието, тъй като те не са били повдигнати пред Комисията и не се основават на фактите, установени от нея в решението ѝ по допустимостта на жалбата.

Що се отнася до твърдението за липса на произнасяне в "разумен срок", Съдът констатира, че цялата процедура, от която се оплакват жалбоподателите и която е все още висяща, е отнела вече повече от шестнадесет години и половина. Той отчита, че по естеството си комасацията е сложен процес, а и в конкретния случай приложението на закона е повдигнало сериозни фактически въпроси. В същото време той отбелязва, че властите са имали задължението за действат експедитивно, както предписва и приложимото вътрешно законодателство, като се има предвид извършеното временно прехвърляне на земята. Без съмнение, делото не е било лесно и самите жалбоподатели са отговорни за някои от забавянията, но редица прекалено дълги срокове са по вина на властите. Съдът посочва, по-специално, че макар и забавянето във връчването на жалбоподателите на решението за прехвърлянето да е предизвикано до известна степен от самите тях, все пак не може да се приеме за нормално то да отнеме близо две години и 8 месеца. Особено неприемлив, според Съда, е срокът, в който властите са изготвили и публикували нови планове след отмяната на предходните – повече от 2 години и 6 месеца за втория, приблизително година и 7 месеца за третия и повече от година и 4 месеца за четвъртия, който все още се очаква. Цялостната продължителност на процедурата е неразумна с оглед на обстоятелствата по делото. В резултат на това, делото на жалбоподателите не е било

гледано в разумен срок, както това се изисква от чл. 6, т. 1.

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Според жалбоподателите, временното прехвърляне на тяхната земя през 1970 г. е представлявало намеса при упражняването на правото им на собственост. Те твърдят, че все още не са получили обезщетението в земя, на което имат право по законодателството на провинцията, поради което са претърпели значителни загуби.

"Безспорно, осъществена е намеса при упражняването на правото на собственост на жалбоподателите, така както то е гарантирано от чл. 1 на Протокол № 1 (вж. решението от 13.06.1979 г. по делото *Маркс*¹, А.31, стр. 27, § 63) – на 10 август 1970 г. тяхната земя е била предоставена на други собственици, участващи в комасационната схема, или е била използвана за целите на общината и до момента на разглеждане на делото не им е било осигурено имотното обезщетяване, предвидено в законодателството на провинцията.

Остава да се определи дали тази намеса е в противоречие с чл. 1 от Протокол № 1."

Съдът припомня своето становище, изразено в предходни решения по същия текст, относно трите отделни правила, съдържащи се в чл. 1.

"Съдът отбелязва, най-напред, че австрийските власти не са осъществили нито формална, нито фактическа експроприация (вж. решението от 23.09.1982 г. по делото *Спорунг и Льонрот*², А.52, стр. 24, §§ 62-63). Прехвърлянето на земи, извършено през м. август 1970 г., е временно – едва влизането в сила на план за комасация ще го направи неотменимо. Жалбоподателите, следователно, може да получат обратно земята си, ако окончателният план не потвърди разпределението, извършено на по-ранния стадий на процедурата. Следователно, не може да се твърди, че жалбоподателите са били "окончателно лишени от тяхната собственост" по смисъла на второто изречение на ал. 1 от чл. 1.

Временното прехвърляне, също така, е целяло по същество не да ограничи или контролира "ползването" на земята (втората алинея на чл. 1 от Протокол № 1), а да постигне отрано преструктуриране на консолидираната област, с цел по-добро, рационално обработване на земята от "временните собственици". Прехвърлянето, следователно, трябва да бъде разглеждано по първото изречение на първата алинея на чл. 1 от Протокол № 1.

От гледна точка на тази разпоредба Съдът трябва да прецени дали е намерен подходящият баланс между изискванията на интереса на обществото и на защитата на основните права на индивида.

Трябва да се припомни на първо място, че от временното прехвърляне на земята са изтекли повече от 16 години (10 август 1970-24 март 1987 г.), без жалбоподателите да са получили предвиденото в закона обезщетение в земя, в съответствие с окончателен комасационен план.

Правителството смята, че продължителността на процедурата не трябва да се взема предвид при преценката по чл. 1 от Протокол № 1, ако Съдът вече се е произнесъл, че тя е в нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията. Подобен аргумент не

¹ Marckx v. Belgium

² Sporrang and Lonroth

съответства на практиката на Съда, според която един и същи факт може да бъде подведен под повече от една от разпоредбите на Конвенцията и протоколите към нея (вж. например решението от 9.10.1979 г. по делото [Еъри](#)³, А.32, стр. 17, §§ 31-32). Освен това, оплакването по чл. 6, т. 1 може да се разграничи от това по чл. 1 от Протокол № 1. В първия случай въпросът, който се поставя, е дали продължителността на процедурата по комасацията е надхвърлила “разумния срок”, докато във втория нейната продължителност – разумна или не – е от значение, наред с други обстоятелства, при преценката дали спорното прехвърляне на земя е в съответствие с гаранцията на правото на собственост.

Трябва да се подчертае, също така, че приложимото законодателство на провинцията не е разрешавало каквото и да е преразглеждане на временното прехвърляне на земи, въпреки успешното обжалване от страна на жалбоподателите на комасационните планове. То не е предвиждало и възможност за обезщетяването им за загубите, които може да са претърпели в резултат на принудителната замяна на земята им с друга, с по-ниско качество, вследствие на временното прехвърляне.

Все пак, Съдът не пренебрегва загрижеността на законодателя. Като е предвидил временно прехвърляне на земя на ранен стадий на процеса на комасация, той е имал за цел да подsigури непрекъсваното ѝ и икономично обработване в интерес на собствениците като цяло и на общността. Освен това, въпреки че жалбоподателите са загубили земята си в резултат на разпореденото през 1970 г. прехвърляне, те са получили в замяна друга земя, макар и да не са били доволни от нея. Приложимата система обаче страда от известна липса на гъвкавост – преди влизането в сила на план за комасация тя не предвижда средства за промяна на положението на собствениците или за обезщетяването им за евентуално претърпени вреди през времето до окончателното предоставяне на законното имотно обезщетение.

В конкретните обстоятелства, следователно, отсъства необходимият баланс между защитата на правото на собственост и изискванията на общия интерес – на жалбоподателите, които все още не са сигурни относно окончателната съдба на имотите си, е била наложена непропорционална тежест. На този етап не е необходимо да се определя дали те са понесли действителни вреди (вж. споменатото по-горе решение по делото [Споруинг и Льонрот](#)).

Поради това Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1."⁴

³ Airey v. Ireland

⁴ Решението, както и това по чл. 6, т. 1, е единодушно.